

"เพกา" คืออะไร

นำเสนอเมื่อ : 19 ก.พ. 2556

เรียบเรียงข้อมูลโดย ครัวบ้านนอกดอทคอม

เพกา เป็นพืชในวงศ์แคหางค่าง มีชื่อท้องถิ่นอื่นๆดังนี้: ดอกกะ ต็อกกะ ดุแก (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เบโด (มาเลเซีย-ราฐิวาส) มิลิดไม้ มะลินไม้ (เหนือ) ลินฟ้า (เลย)
เพกาเป็นต้นไม้ที่มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทย โดยพบขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในป่าเบญจพรรณและป่าชื้นทั่วไป แม่เพกาจะขึ้นอยู่ในหลายประเทศ แต่ดูเหมือนจะมีแต่ชาวไทยเท่านั้นที่นำเพกามากินเป็นผัก เพกาเป็นผักที่อยู่ในหมวดดอกผัก

เพกา เป็นไม้ยืนต้น

ใบ ใบประกอบแบบขนนก 3 ชั้นปลายคี่ ใบย่อยเรียงตัวตรงข้าม เส้นใบแบบตาข่าย โดยสีของผิวใบด้านบนเข้มกว่าผิวใบด้านล่าง

ดอก ดอกช่อแบบกระจุก ก้านช่อดอกยาว สมบูรณ์เพศ สมมาตรด้านข้างกลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยติดคงทนจนเป็นผล กลีบดอก 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ปลายกลีบแยกเป็นรูปปากเปิด ส่วนที่อยู่บนมี 2 กลีบ เนื้อกลีบพับย่น สีแดงเลือดหมู เกสรเพศผู้มี 5 อัน โดยมี 1 อันเป็นหมันซึ่งก้านชูอับเรณูจะสั้น ส่วนอีก 4 อัน เป็นแบบ 2 คู่ยาวไม่เท่ากัน ติดบนหลอดกลีบดอกด้านใน อับเรณูติดกับก้านชูอับเรณูแบบถ่าง เกสรเพศเมียมี 1 อัน รังไข่เหนือวงกลีบ กานเรียงพลาเซนตาเป็นแบบพลาเซนตารอบแกนรวม

ผล เป็นฝักแบนขนาดใหญ่ รูปดาบ ปลายฝักแหลม ตรงกลางขอบุมีรอยโป่งเล็กน้อย คล้ายฝักหางนกยูงฝรั่ง มักออกห้อยระย่ายูเหนือเรือนยอด เมื่อฝักแก่ รอบข้างของฝักจะปริแตก ปล่อยเมล็ดที่อยู่ข้างในฝักจำนวนมากมาย ลองลอยไปตามลม

เมล็ด ลักษณะแบนสีน้ำตาลอ่อน ทั้งสองด้านมีเยื่อบางใส สีขาว โปร่งแสงคล้ายปีก ช่วยให้ล่องลอยไปตามกระแสลมได้ไกลๆ เกิดการแพร่พันธุ์ไปทั่วทุกบริเวณโดยรอบ

เพกาเป็นไม้ต้นสูง 3-12 เมตรแตกกิ่งก้านน้อย ใบประกอบแบบขนนกสามชั้น ขนาดใหญ่ เรียงตรงข้ามรวมกันอยู่บริเวณปลายกิ่ง ใบย่อยรูปไข่หรือรูปไข่แกมวงรี กว้าง 4-8 ซม. ยาว 6-12 ซม. ดอกช่อ ออกที่ปลายยอดก้านช่อดอกยาว ดอกย่อยขนาดใหญ่กลีบดอกสีนวลแกมเขียว โคนกลีบเป็นหลอดสีม่วงแดง หนายน บานกลางคืน ผลเป็นฝัก รูปดาบ เมื่อแก่จะแตก ภายในเมล็ดแบน สีขาว มีปีกบางโปร่งแสงรูปกาบ เปลือกถัณฑ์ ฝักอ่อน เมล็ด ราก มีรสฝาดเย็น ขมเล็กน้อย ไข้ป่า รุงธาตุ ทำให้เกิดน้ำย่อยอาหาร เจริญอาหาร แก่ท้องร่วง แก้บิด แก้ไขสันนิบาต

ในด้านสมุนไพรไทย

สรรพคุณตามตำรายาไทย พบว่ามีการใช้เพกาตั้งแต่เปลือกต้น ราก ฝัก ใบ และเมล็ด จัดเป็น "เพกาทั้ง 5" ใช้รากเป็นยาบำรุงธาตุ แก้กิด ทองรวง เมล็ดเป็นยาระบาย

เปลือกต้น มีรสฝาด เย็น ขมเล็กน้อย มีสรรพคุณเป็นยาฝาดสมาน ขับลมในลำไส้ แก้อาการบิด ท้องร่วง บำรุงโลหิต ขับน้ำเหลืองเสีย บางแห่ง ผู้เฒ่าผู้แก่จะเอาเปลือกต้นมาต้มให้น้ำดื่มช่วยขับน้ำคาวปลา ให้หมดลูกเขาเร็วขึ้น ดับพิษโลหิต และบำรุงโลหิต การใช้รักษาฝี - นำเปลือกต้นฝนทารอบๆ บริเวณฝี ช่วยลดความปวดฝีได้ การใช้รักษาอาการบวม ฟกช้ำ อักเสบ - นำเปลือกต้นฝนกับน้ำปูนใสทาลดอาการบวม ฟกช้ำ อักเสบ

ราก มีรสฝาดขมเล็กน้อย ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ เรียกว่าน้อยย เจริญอาหาร รักษาโรคท้องร่วง บิด หากนำมาฝนกับน้ำปูนใสทาแผลที่อักเสบ ฟกช้ำ บวม จะช่วยให้หายไปในระยะเวลาอันสั้น

ฝักอ่อน นิยมรับประทานเป็นผัก ช่วยบำรุงธาตุ ขับเสมหะ บรรเทาอาการไอ

ใบ ต้มน้ำดื่ม แก้อาการท้อง ขับลม บรรเทาอาการปวดไข้ และยังช่วยให้เจริญอาหาร

เมล็ด สามารถใช้เป็นยาถ่าย ยาระบาย แก้อาการไอ ขับเสมหะ

ยาพอกแก้โรคฝี เอา เปลือกเพกา ฝนกับน้ำสะอาด ผสมกับเมล็ดต้อยติ่ง ทาหรือพอก ดับพิษฝีได้ดีนักแล

ลักษณะเปลือกลำต้น

แก้โรคงูสวัด ใช้รากต้นหมูหมูน (พืชตระกูลสวานน้อยปะแป้ง) เปลือกคุณ เปลือกต้นเพกา ฝนใส่น้ำทา หายเร็วดีนัก

ยาพอกแก้โรคฝี เอาเมล็ดต้อยติ่ง ผสมกับน้ำเปลือกเพกา ฝนทา หรือพอกดับพิษฝีได้ดีนักแล

ยาแก้พิษหมาบ้ากัด เอาใบกระทิงหมาบ้า ฝนไฟปิดปากแผล หรือเอาเปลือกเพกา ตำพอกแผลนั้นก็ได้

ยาแก้ลูกอ๊อดทะลุลง (ใส่อื่น) ใช้รากเขยตาย เปลือกเพกา ฝนน้ำดื่ม ทั้งหมดตำให้ละเอียด ละลายน้ำข้าวเช็ด ใช้ชนไก่ชุปพาด ทาลูกอ๊อดทะลุ ทาขึ้น (อยาตาลง)

ยาแก้เบาหวาน ใช้ใบไข่มุ่ เปลือกต้นไข่มุ่ ใบเสี้ยน รากหญ้าคา บอระเพ็ด แก่นลำทม เปลือกเพกา รวม 7 อย่าง หนักอย่างละ 2 บาท มาต้มรับประทานครั้งละ 1 แก้วกาแฟ ก่อนอาหาร เช้า - เย็น

ขอบคุณที่มาจาก [วิกิพีเดีย เติลนิวลส์](#)